

**№ 3 (39)
2015**

Меншік несі және баспагер:

«Қазақстан Республикасының
Заңнама институты» ММ

2006 жылдан бастап шығады

Журналдың материалдары
www.iz.adilet.gov.kz сайтында
орналастырылған

Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес:

Б.М. Имашев (Төраға)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смағұлов
И.Ш. Борчашвили

Редакциялық алқа:

Н.М. Әбдіров
З.С. Байниязова (Саратов қ., РФ)
С.Ф. Бычкова
Д. Досмырза
Е.А. Дүйсенов
А.Д. Жүсіпов
Д.Ж. Игембаев
А.Қ. Қанатов
Т.Е. Қауыров
В.Т. Қоныс
Ж.О. Құлжабаева
Ш.Р. Мырзаева
С.М. Рахметов
А.Ж. Сағидан
Ә.Г. Сақтағанов
Т.С. Сафарова
М.А. Сәрсембаев

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ.,
Орынбор к., 8 үй
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.iz.adilet.gov.kz

Қазақстан Республикасы Заңнама Институтының Жаршысы

ҒЫЛЫМИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ

«Конституция: халықтың бірлігі, тұрақтылық, көркею» атты
халықаралық ғылыми-практикалық конференцияға Қазақстан
Республикасы Әділет Министрі Б. ИМАШЕВТЫҢ баяндамасы,
Астана қаласы, 2015 жылғы 28 тамыз..... 7

Р.Т. НҰРТАЕВ Қазақстан Республикасындағы сыбайлас
жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың өзекті мәселелері..... 13
М.А. СӘРСЕМБАЕВ Отбасы құқығы мәселелері бойынша
Еуропалық конвенциялар: Қазақстан көзқарасы 21

Конституциялық және әкімшілік құқық 28

А.С. ҚОСЖАНОВ Нарықтық жағдайдағы құқықтық
мемлекеттің экономикалық бағыттары..... 28
Г.Б. ҚАРЖАСОВА Адам құқықтары жөніндегі уәкіл
институты 31
Л.Т. НАЗАРҚҰЛОВА Заң шығару технологиясы нормативтік
құқықтық актілердің сапасын арттырудағы маңызды шарт
ретінде: проблеманың қойылуы..... 34
А.С. АХМЕТОВ Құқықтық нигилизм туралы мәселесіне..... 40
А.А. ІДІРІСОВ Конституцияның іргелі құндылықтары..... 45
Д.Х. ПЕРНЕЕВ Мемлекеттік қаржылық бақылаудан
мемлекеттік аудитке көшу мәселесі бойынша шетелдік
тәжірибе 50

Азаматтық, азаматтық іс жүргізу құқығы 55

Л.К. ЕРКІНБАЕВА Energy law of the Republic of Kazakhstan:
problems and perspectives (Қазақстан Республикасының
энергетикалық заңдары: проблемалары мен перспективалары) 55
Н.Ш. ШЕРІМОВА Қазақстандағы су ресурстарының жағдайы
мен және құқықтық реттелуінің кейбір мәселелері..... 62

Қылмыстық құқық және қылмыстық іс жүргізу 67

М.Д. ҚАРАЖАНОВ, А.К. ҚАНАТОВ Абай Құнанбайұлы-
ның «Қарамола ережесіндегі» қылмыстық және қылмыстық
іс жүргізу заңнамасының негіздері – қазіргі жаңа қылмыстық
және қылмыстық іс жүргізу заңнамасын жетілдіру шарты
ретінде 67
К.Е. ИСМАҒҰЛОВ Азаматтық қоғам институттарының
сыбайлас жемқорлыққа қарсы қызметі..... 72

О.Б. ФИЛИПЕЦ Қазақстан Республикасының қылмыстық заңнамасы бойынша кәмелетке толмағандарға тағайындалатын жазалар жүйесін жетілдірудің кейбір мәселелері 76

Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану 81

Қ.С. МӘУЛЕНОВ Bilateral investment treaties Republic of Kazakhstan with foreign states (Қазақстан Республикасының шет мемлекеттермен екі жақты инвестициялық шарттары) ... 81

А.Ж. САҒИДАН Еуразиялық экономикалық одақтың халықаралық шарттар жобалары мен шешімдерінің сараптамасын жүргізу қажеттілігі мәселесіне 89

Ж.И. ИБРАГИМОВ Еуропалық Одақ тәжірибесі ауқымында нормативтік құқықтық актілерге сараптама жүргізудің жалпы тәсілдері..... 93

Ж.К. ОРЫНТАЕВ Legal Regulation of Waste Treatment in Kazakhstan and Russia (Қазақстан мен Ресейде қалдықтарды қайта өңдеуді құқықтық реттеу)..... 99

Құқықтық мониторинг 103

Е.З. БЕКБАЕВ Құқықтық мониторинг нормативтік құқықтық актілердің заңдылығын қамтамасыз ету шарасы ретінде..... 103

З.Г. ҚАЗИЕВ, С.Б. АЙСИН Құқықтық мониторинг барысында нормативтік құқықтық актінің және құқықты қолданудың тиімділігін анықтау (әдіснамалық және қолданбалы аспектілер) 109

А.Ғ. ҚАЗБАЕВА Нормативтік құқықтық актілердің қоғамдық мониторингі туралы мәселеге 116

Е.М. ЕЛУБАЙ, А.Қ. ҚАНАТОВ Жекелеген алдын алу нормаларының сипаттамасына (ҚК-ның жаңашылдықтарын мониторингілеу) 120

Мемлекеттік тілде заң шығару тәжірибесінен 125

ПРИМАСHEВ Н.М. Конституциялық заңнама лексикасы: салыстырмалы контент-талдау..... 125

АҚЫЛБЕКОВА Г.К. Азаматтық заңнама: қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің тең түпнұсқалылығы мәселелері 129

Шетелдік тәжірибе 133

Э.Н. НАГОРНАЯ, Т.Н. ЗАЦЕПИНА (Минск қ.) Сот актілерін орындау кезінде ТМД-ға қатысушы мемлекеттердің келісімдері мен ұлттық заңнама арақатынасының маңызы (ТМД Экономикалық Сотының құқық қолдану практикасының мысалдарында) (жалғасы) 133

И.Э. МАРТЫНЕНКО (Беларусь Республикасы, Гродно қ.) Беларусь Республикасының, Қазақстан Республикасының және Ресей Федерациясының кедендік шекарасы арқылы мәдени құндылықтарды заңсыз өткізу үшін қылмыстық жауаптылық ерекшеліктері 138

В.А. НОВИКОВ (Мәскеу қ.) Ресей Федерациясы мен Қазақстан Республикасының заңнамасы бойынша жеке өмірге қол сұқпаушылықты бұзғаны үшін қылмыстық жауаптылық 145

Т.В. РОГОЖКИНА (Минск қ.) Беларусь Республикасында қоршаған орта сапасы нормативтерін жіктеу туралы..... 150

Р.А. КАЗАК (Украина, Харьков қ.) 1992 жылғы Биологиялық әр алуандылық туралы конвенцияны қабылдау мәселесіне: тарихи-құқықтық аспект 155

Жас ғалым мінбері 162

Р.Қ. ҚАНАТОВ Бағалы қағаздарды сатып алу-сату шарты мәнінің ерекшеліктері..... 162

Н.Н. ОМАРОВА Мемлекеттік органдардың құқықтық мониторинг жүргізудегі жауапкершілігі туралы..... 168

Т.Р. БОТАНБАЕВ Қазақстанда сыбайлас жемқорлықтың туындау тарихына қатысты кейбір мәселелер..... 171

С.О. БОРОВИКОВ Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің халықаралық шарттар әзірлеу тәжірибесі 176

И.Е. АҚАТОВ Борыштар мұрагерлігі туралы мәселеге 182

<i>Ақпараттық хабарламалар</i>	188
V Петербург халықаралық заң форумы жұмысына шолу, Ресей, Санкт-Петербург қ., 188 2015 жылғы 27-30 мамыр.....	
<i>Даналық ойлар</i>	206

**№ (39)
2015**

Собственник и издатель:
ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»

Издается с 2006 года
Все материалы журнала
размещаются на сайте
www.iz.adilet.gov.kz

Включен в перечень изданий
для публикации основных
научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Редакционный совет:
Б.М. Имашев (Председатель)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смагулов
И.Ш. Борчашвили

Редакционная коллегия:
Н.М. Абдиров
З.С. Байниязова (г. Саратов, РФ)
С.Ф. Бычкова
Д. Досмырза
Е.А. Дюсенов
А.Д. Жусупов
Д.Ж. Игембаев
А.К. Канатов
Т.Е. Каудыров
В.Т. Конусова
Ж.О. Кулжабаева
Ш.Р. Мырзаева
С.М. Рахметов
А.Ж. Сагидан
А.Г. Сактаганов
М.А. Сарсембаев
Т.С. Сафарова

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан

Адрес:
Республика Казахстан,
010000, г. Астана,
ул. Орынбор, д. 8,
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.iz.adilet.gov.kz

Вестник Института Законодательства Республики Казахстан

научно-правовой журнал

СОДЕРЖАНИЕ

Выступление Министра юстиции Республики Казахстан Б.М. ИМАШЕВА на международной научно-практической конференции «Конституция: единство народа, стабильность, процветание», г. Астана, 28 августа 2015 года.....	7
Р.Т. НУРТАЕВ Актуальные проблемы дальнейшего противодействия коррупции в Казахстане.....	13
М.А. САРСЕМБАЕВ Европейские конвенции по вопросам семейного права: взгляд из Казахстана.....	21
<i>Конституционное и административное право</i>	<i>28</i>
А.С. КОСЖАНОВ Экономические направления правового государства в рыночных условиях.....	28
Г.Б. ҚАРЖАСОВА Институт уполномоченного по правам человека.....	31
Л.Т. НАЗАРКУЛОВА Правотворческая технология как важнейшее условие повышения качества правовых актов: постановка проблемы.....	34
А.С. АХМЕТОВ К вопросу о правовом нигилизме.....	40
А.А. ИДРИСОВ Фундаментальные ценности конституции...	45
Д.Х. ПЕРНЕЕВ Зарубежный опыт по вопросу перехода от государственного финансового контроля к государственному аудиту.....	50
<i>Гражданское и гражданско-процессуальное право</i>	<i>55</i>
Л.К. ЕРКИНБАЕВА Energy law of the Republic of Kazakhstan: problems and perspectives (Энергетические законы Респу- блики Казахстан: проблемы и перспективы).....	55
Н.Ш. ШЕРИМОВА Некоторые вопросы состояния и правового регулирования водных ресурсов в Казахстане.....	62
<i>Уголовное право и уголовный процесс</i>	<i>67</i>
М.Д. КАРАЖАНОВ, А.К. КАНАТОВ Основы уголовного и уголовно-процессуального законодательства в «Положении Карамола» Абая Кунанбаева - как условие совершенство- вания нового уголовного и уголовно-процессуального законодательства.....	67
К.Е. ИСМАГУЛОВ Антикоррупционная деятельность институтов гражданского общества.....	72

О.Б. ФИЛИПЕЦ Некоторые вопросы совершенствования системы и видов наказаний в отношении несовершеннолетних по уголовному законодательству Республики Казахстан...	76
Международное право и сравнительное правоведение	81
К.С. МАУЛЕНОВ Bilateral investment treaties Republic of Kazakhstan with foreign states (Двусторонние инвестиционные договоры Республики Казахстан с зарубежными государствами).....	81
А.Ж. САГИДАН К вопросу о необходимости проведения экспертизы проектов международных договоров и решений Евразийского экономического союза.....	89
Ж.И. ИБРАГИМОВ Общие подходы проведения экспертизы нормативных правовых актов в рамках опыта Европейского Союза.....	93
Ж.К. ОРЫНТАЕВ Legal Regulation of Waste Treatment in Kazakhstan and Russia (Правовое регулирование обращения с отходами в Казахстане и России).....	99
Правовой мониторинг	103
Е.З. БЕКБАЕВ Правовой мониторинг как мера обеспечения законности нормативных правовых актов.....	103
З.Г. КАЗИЕВ, С.Б. АЙСИН Определение эффективности нормативного правового акта и правоприменения в ходе правового мониторинга (методологические и прикладные аспекты)	109
А.Г. КАЗБАЕВА К вопросу об общественном мониторинге нормативных правовых актов...	116
Е.М. ЕЛУБАЙ, А.К. КАНАТОВ К характеристике отдельных превентивных норм (мониторинг нововведений УК)	120
Из практики законодательства на государственном языке	125
ПРИМАШЕВ Н.М. Лексика конституционного законодательства: сравнительный контент-анализ.....	125
АКЫЛБЕКОВА Г.К. Гражданское законодательство: проблемы аутентичности текстов на казахском и русском языках.....	129
Зарубежный опыт	133
Э.Н. НАГОРНАЯ, Т.Н. ЗАЦЕПИНА (г. Минск) Значение соотношения соглашений государств-участников СНГ и национального законодательства при исполнении судебных актов (на примерах правоприменительной практики Экономического Суда СНГ) (продолжение).....	133
И.Э. МАРТЫНЕНКО (Гродно, Республика Беларусь) Особенности уголовной ответственности за нелегальное перемещение культурных ценностей через таможенную границу Республики Беларусь, Республики Казахстан и Российской Федерации.....	138
В.А. НОВИКОВ (г. Москва) Уголовная ответственность за нарушение неприкосновенности частной жизни по законодательству Российской Федерации и Республики Казахстан.....	145
Т.В. РОГОЖКИНА (г. Минск) О классификации нормативов качества окружающей среды в Республике Беларусь.....	150
Р.А. КАЗАК (г. Харьков, Украина) К вопросу о принятии Конвенции о биологическом разнообразии 1992 г.: историко-правовой аспект.....	155
Трибуна молодого ученого	162
Р.К. КАНАТОВ Особенности предмета договора купли-продажи ценных бумаг.....	162
Н.Н. ОМАРОВА Об ответственности государственных органов в проведении правового мониторинга.....	168
Т.Р. БУТАНБАЕВ Некоторые вопросы об истории возникновения коррупции в Казахстане	171
С.О. БОРОВИКОВ Опыт подготовки международных договоров государств-членов Евразийского экономического союза.....	176
И.Е. АКАТОВ К вопросу о наследовании долгов.....	182

Информационные сообщения	188
Обзор работы V Петербургского международного юридического форума 27-30 мая 2015 года, г. Санкт-Петербург, Россия.....	188
Мудрые мысли	206

Ақылбекова Гүлжан Кәрімқызы,
*ҚР Заңнама институты Лингвистика орталығының
жетекші ғылыми қызметкері, филология ғылымдарының кандидаты*

АЗАМАТТЫҚ ЗАҢНАМА: ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ОРЫС ТІЛДЕРІНДЕГІ МӘТІНДЕРІНІҢ ТЕҢ ТҮПНҰСҚАЛЫЛЫҒЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Азаматтық заңнаманы құрайтын нормативтік құқықтық актілердің әрқайсысы өз алдына жеке-жеке заң болғанымен, реттейтін қатынастары және онда қолданылатын терминдердің бірізді болуы бөлігінде бір-бірімен өзара тығыз байланыста болады. Осы тұрғыдан азаматтық заңнама мәтіндеріндегі ұғымдар мен терминдердің азаматтық заңнама ұғымдары мен терминдеріне сәйкестігі, олардың бір ізді қолданылуы мен дәлдігі, мағыналық бірізділігі мәселесі бүгінгі күні зерттеп-зерделеуді қажет ететін тың тақырыптардың бірі болып отыр.

Азаматтық заңнаманың ең негізгі және содан туындайтын басқа заңдарға ұйтқы болатын негіздемелік заңдар біртектес аса маңызды қоғамдық қатынастарды реттейтін құқық нормалары біріктіріліп, жүйеге келтірілетін заңдар жүйесі. Азаматтық заңнаманың орыс және қазақ тілдеріндегі мәтіндерінің тең түпнұсқалы болуы ұлттық заңнама сапасының көрсеткіші де болып табылады.

Тең түпнұсқалықты қамтамасыз ету – құқық қатынастарының барлық субъектілерінің заңнаманы бірдей түсінуіне және қолдануына бағытталған ұйымдастырушылық, функционалдық, экономикалық, әлеуметтік шара.

Азаматтық заңнаманың қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің тең түпнұсқалығы бөлігінде ғылыми лингвистикалық сараптаманың негізгі мақсаты заң жобаларының қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің сәйкестігін анықтау болып табылады. Сонымен бірге, нормативтік құқықтық актілер тілінің ерекшеліктерін ескере отырып, қазіргі қазақ әдеби тілі нормаларына сай болуы, грамматикалық, синтаксистік, стилистикалық, логикалық, редакциялық-техникалық қателерді жою және терминдердің қолданылуы жөніндегі ұсынымдар беру.

Қай салада болсын терминология мәселесі қашан да өзекті. Қоғам өмірінде заңдардың маңыздылығы қаншалықты маңызды болса, заң шығармашылығы, әсіресе, құқық шығармашылығы саласында аталған мәселе де соншалықты маңызға ие. Заң шығарушының еркінің дәлдігі әрі заңның нәтижелілігі заңдарда терминдердің нақты қолданылуына тікелей байланысты екендігі даусыз.

Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Бүкіл әлемде бірдей қабылданған терминдер бар. Олар кез келген тілді байытады. Біз өмірді өзіміз күрделендіре түсеміз, түсінбестікке бой алдырып, ақыл-ойды сапырылыстырамыз, көнерген сөздердің шырмауынан шықпаймыз. Мұндай мысалдар аз емес».

Жаңа қолданыстардың денін құрайтын халықаралық қолданыстағы терминдерді аудару қажет пе, қажет емес пе деген мәселе туындайды. Осы ретте мүлдем аудармау керек, мағынасы бұрмаланады, бұлар ортақ қолданыстағы сөздік қорымызды байытатын сөз болып жүре берсін деген де пікірлер бар. Қоғамдық санамызға да, тілдік қолданысымызға да әбден орныққан атаулар аударылмай, тілдік қорымызға әбден сіңісті болып кетті. Бірқатар өркениетті елдердің заң лексикасында бұл терминдер айна-қатесіз осылай алынып, кәдеге асып жүргені мәлім.

Халықаралық қолданыстағы сөздердің қазақша баламасы сәтті табылған нұсқалары да аз емес.

Алайда соңғы кездері төл сөздеріміздің орнына, шетелдік баламаларды қатар қолдану үрдісі етек алып отыр. Мысалы, нақты тілдік жағдаятта «еркітілер» деген өзіміздің төл сөзіміз бола тұра, француз тілінен енген «волонтер»

сөзі қолданылып жүрген жай бар («Мемлекеттік жастар саясаты туралы» 2015 жылғы 9 ақпандағы Қазақстан Республикасының Заңы). Қолданыстағы заңнамаға зер салсаңыз, тіпті екі нұсқаның қатар қолданылып жүргеніне куә боласыз («Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Жапония Үкіметі арасындағы Техникалық ынтымақтастық туралы келісімді бекіту туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 20 маусымдағы Заңы).

Әбден орныққан халықаралық және шет тілінен енген сөздерді қазақ тіліне аудару мәселесін біржола шешуді қажет етеді.

Бұған дәлел ретінде қолданыстағы заңнама тіліндегі «идентификациялау» – сәйкестендіру, бірдейлендіру мысалын келтіруге болады.

«Сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізілімдері туралы» 2007 жылғы 12 қаңтардағы Қазақстан Республикасының Заңында «бизнес-сәйкестендіру нөмірі» (бизнес-идентификационный номер), «жеке сәйкестендіру нөмірі» (индивидуальный идентификационный номер), «сәйкестендіру нөмірін қалыптастыру» (формирование идентификационного номера), «сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізілімдері» (национальные реестры идентификационных номеров), құжаттарда сәйкестендіру нөмірлерін көрсеткен кезде: «ЖСН» (ИИН) – жеке сәйкестендіру нөмірі үшін; «БСН» (БИН) – бизнес-сәйкестендіру нөмірі үшін ресми қысқарту ретінде алынған.

«Сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізілімдері туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 12 қаңтардағы Заңына сәйкес Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2007 жылғы 22 мамырдағы N 406 қаулысымен бекітілген Сәйкестендіру нөмірін қалыптастыру ережесі, Жеке және заңды тұлғалардың (филиалдар мен өкілдіктердің), сондай-ақ дара кәсіпкерлердің сәйкестендіру нөмірін қалыптастыру және бұрын берілген құжаттарын қайта ресімдеу үшін өтініш жасау ережесі 2007 жылғы 13 тамыздан бастап қолданысқа енгізіліп, «жеке сәйкестендіру нөмірі», «бизнес-сәйкестендіру нөмірі» болып қолданылып жүр.

Ал Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Мемлекеттік терминология комиссиясы 2014 жылғы отырыстарында «идентификациялау» нұсқасын бекітіп, соңғы тәжірибеде осылайша қолдану белең алып отыр.

Осындай сипаттағы тәжірибені баланс – теңгерім сөздерінің қолданылуы мысалынан да байқаймыз. 2014 жылғы 29 мамырдағы Еуразиялық экономикалық одақ туралы

шартта баланс – теңгерім нұсқалары қатар қолданылғанын көруге болады. Шарттың 80-бабында: газдың, мұнайдың және мұнай өнімдерінің индикативті (болжамды) балансы деп қолданылса, 101-бапта: төлем теңгерімі (платежный баланс) деп алынған.

Осы тұрғыдан идентификациялау – сәйкестендіру, бірдейлендіру; баланс – теңгерім; рынок – нарық тәрізді қолданыстар әлі де болса, ойлана түсуді қажет етеді.

Бірнеше нұсқадағы қолданыстардың мүмкіндігінше Мемлекеттік терминология комиссиясы тарапынан бекітілген немесе ресми тілде стандартталған, сондай-ақ жазба тілде қолданылу жиілігі жоғары, яғни, нормаға айнала бастаған тұлғасы пайдаланылуы тиіс: кредит – несие; кредитор – несие беруші; кредитор – кредит беруші; финанс – қаржы; Бұлар тілдік қарым-қатынас машығында сабақтастық қағидаты бойынша, біразға дейін жарыса жүріп, келе-келе біреуі орнығады. Сөйтіп, «табиғи» түрде тіл өзін-өзі реттеп отыратындықтан, біралуан сөздер тез арада нормаға түсіп, сөздің ықшам нұсқасына артықшылық беріліп, бір ізге түседі.

Олардың тілдік норма үрдісіне сай келетіні немесе ауытқитын тұстарына талдау жасап отыру тілші қауымының да, заңгер қауымының да құзыретіне жатады.

Мемлекеттік терминологиялық комиссия осы жылдар ішінде осындай жүздеген терминдерді бекітіп, қолданысқа енгізді. Қарап отырсаңыз, ұлттық тіліміздің бай қорының тұнығынан небір өміршең баламаны, қазақша сөйлеп тұрған небір атауларды табуға болады екен. Бұл арада термин жасалымының ғылыми дәстүрлі грамматикалық әдістемелеріне сүйене отырып, ежелгі салт-дәстүрімізде қанықты бояуымен өрнектелген сөз қолданыстарды да, түбірі бір түркі сөздерінің қолданыстарын да өзге тіл сөзіне баламалық ұғым беретін атауларды молынан табуға болады.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің жанындағы Мемлекеттік терминология комиссиясы экономиканың, ғылымның, техниканың, мәдениеттің барлық салалары бойынша қазақ тілінің терминологиялық лексикасы саласында ұсыныстар әзірлейтін консультациялық кеңесші орган болып табылады. Комиссияның құзыретіне енетін жекелеген мәселелерді қарау үшін терминологиялық секциялардың жұмыс топтары (қазіргі уақытта 30 жұмыс тобы) бар, олар салалық терминдер ұсынады.

Қазақ тілінің ғылыми салаларының ішіндегі орфографиялық, орфоэпиялық және

терминологиялық мәселелер дұрыс шешімін тауып, үйлестіру үшін үкіметтік (мемлекеттік) ғылыми орталық (МҒО) құрған жөн. Мұндай құрылым қазақ тілі мәселесін практикалық қолданыс объектісіне айналдыруға қолайлы және тілдің тірі тұрпатын жандандыратын бағытқа бетбұрыс жасатады деп ойлаймыз.

Сөйтіп, Терминологиялық комиссия осы үкіметтік ғылыми орталықтың ажырамас бөлігі болады да, терминдерді белгілі бір сатылардан өткізіп барып бекіту тетігі қосылады. Терминология мәселесі ең әуелі нақты терминдерге деген тапсырыстар жасалып, ол баспасөзде жарияланып, оған халық тарапынан баламалар ұсынылып барып, соны сұрыптау мен сараптауды әлгі терминком қарап, терминді халық пен уақыттың бір жылдық тезінен, сынағынан өткеннен кейін ғана бекітілетіндей етіп шешілгені жөн.

ҚР Үкіметінің жанындағы Мемлекеттік терминологиялық комиссиясы жұмысын жүйелі ұйымдастыруды қажет етеді. Ол үшін комиссия жанынан құқықтық-лингвистикалық кеңес құрылып, кеңес құрамында сала мамандары (экономика, заң, техника, т.б.) бар салалық терминологиялық секциялар жұмыс істесе,

терминологиялық комиссияға бекітілуге ұсынылған терминдер ғылыми негізде талқыланып, түпкілікті шешім қабылданады еді.

Терминологиялық комиссияның негізгі мақсаттарының бірі ретінде терминдерді бекітумен қатар, заң тілі стилін жетілдіруге, қалыптандаруға бағытталған жұмыстарды үйлестіру міндетін қосса, осы бағыттағы жұмыстарды жандандыра түсер еді.

Жауапкершілікті тіл саясаты қазақ ұлтын біріктіруші басты факторлардың бірі бола отырып, мемлекеттік тілді практикалық қолданыс объектісіне айналдыру, ұлттық терминологияны реттеу, стандарттау және үйлестіру ісіне де негіз болары сөзсіз.

Түптеп келгенде, азаматтық заңнама заң мамандарына ғана емес, барлық азаматтарға арналатындықтан, әлеуметтік маңызы зор, сапасы жоғары, мазмұны айқын да түсінікті және заң техникасы тұрғысынан сауатты болуға тиіс. Келешекте заңнамалық актілер жобаларының ресімделу тұтастығын сақтау және олардың тілі мен стилін жетілдіруге септігін тигізетін мақсатты жұмыстардың маңызы зор болмақ.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы.
2. «Сәйкестендіру нөмірлерінің ұлттық тізілімдері туралы» 2007 жылғы 12 қаңтардағы Қазақстан Республикасының Заңы.
3. «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» 2015 жылғы 9 ақпандағы Қазақстан Республикасының Заңы.
4. «Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Жапония Үкіметі арасындағы Техникалық ынтымақтастық туралы келісімді бекіту туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 20 маусымдағы Заңы.
5. <http://www.russian-translators.ru/terminologitcheskiy-komitet/>

Мақалада заңнамалық актілерді аударуда кездесетін түйткілді мәселелер қарастырылған.

Түйін сөздер: ұлттық заңнама тілі, аударма мәселелері, тең түпнұсқалық.

В статье рассматриваются проблемные вопросы, возникающие при переводе нормативно-правовых актов.

Ключевые слова: язык законодательства, проблемы перевода, аутентичность.

In article the problem questions arising at the translation of normative legal acts are considered.

Keyword: language of the legislation, translation problem, authenticity.

Гүлжан Кәрімқызы Ақылбекова,

ҚР Заңнама институты Лингвистика орталығының жетекші ғылыми қызметкері, ф.ғ.к.

Азаматтық заңнама: қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің тең түпнұсқалығы мәселелері

Ақылбекова Гульжан Каримовна,

ведущий научный сотрудник Центра лингвистики Института законодательства РК, к.ф.н.

Гражданское законодательство: проблемы аутентичности текстов на казахском и русском языках

Akylbekova Gulzhan Karimovna,

leading researcher Center of linguistics of Institute of the legislation of the Republic of Kazakhstan, Candidate of Philology

Civil code of the Republic of Kazakhstan: problems authentic text of the kazakh and russian languages

